

ELS CRÍTICS

literatura
RAMON PLA I ARXÉ

‘A la vora de la mar’ narra la història de dos emigrants a Anglaterra procedents de Tanzània amb un passat turbulent que els enfrontà a ells i a les seves famílies. És una excel·lent novel·la escrita en anglès del tanzà Abdulrazak Gurnah, Premi Nobel de Literatura el 2021.

Indòmit i compassiu

A la vora de la mar
ABDULRAZAK GURNAH

Traducció de Carles Andreu
La Magrana
Barcelona, 2022
185 pàgines

A Abdulrazak Gurnah se'l podria definir per tres aspectes fonamentals de la seva biografia: primer, pel seu origen africà. Nascut (1948) a Zanzíbar, una colònia britànica que s'independitzà el 1963 i que, federada amb Tanganyika, constituí (1964) la República de Tanzània. Aquest va ser el procés jurídic, però la inestabilitat política convertí el territori en un infern de revoltes, venjances i repressió. Gurnah va viure en aquest context fins que emigrà a Anglaterra, on, el 1968, aconseguí la condició d'exiliat polític. La seva cultura originària té arrels àrabs i la seva llengua materna és el suahili, que apareix, ocasionalment, a les seves novel·les. Segon, la seva posterior integració en la cultura anglesa: té la nacionalitat britànica, escriu en anglès i ha estat professor de Literatura Anglesa i Postcolonial a la Universitat de Kent. Tercer, com a escriptor, ha publicat deu novel·les, per les quals se li concedí el Premi Nobel de Literatura el 2021. Aquestes tres característiques es podrien considerar excloents, però, en el seu cas, estan perfectament integrades en la seva personalitat i en la seva obra literària.

A la vora de la mar (2001) em sembla una excel·lent novel·la. Té les qualitats complementàries de la bona narrativa:

una intriga sostinguda fins al desenllaç; un estil fluït i incisiu que és mèrit també del traductor (Carles Andreu), i una tècnica narrativa integradora dels materials de la ficció. Tanmateix, té sobretot l'essencial: la creació d'un món. El món de la immigració africana amb uns personatges per als quals aquell univers no és un *attrezzo* sinó el mirall de les seves vides.

La novel·la comença un dia qualsevol a l'aeroport de Gatwick, on ha arribat un home —Saleh Omar, de 65 anys— que ha vingut a refugiar-se a Anglaterra. *A la vora de la mar* explica el llarg procés que hagué de suportar, com a immigrant mal documentat, fins a —humilment i estoicament— integrar-s'hi. Però aquest home té un passat en què s'havia enfrontat a Ismail Tahmud, ara professor de literatura a Anglaterra. El conflicte era personal, però era, sobretot, una col·lisió —primitiva i irreconciliable— entre famílies que acabà amb l'expropiació de la casa de la família d'Ismail Tahmud per la de Saleh Omar, la qual cosa els causà una ferida que, trenta-dos anys després, encara supurava.

La venjança dels perdedors amb la col·laboració d'un ministre corromput va ser brutal: la teranyina d'enganys,

Abdulrazac Gurnah

EUROPA PRESS

ressentiments i crueltat que patí Saleh Omar fou terrible i li comportà un llarg exili que el dugué a la República Democràtica Alemanya i a d'altres països fins que acabà aterrant, pobre i humiliat, a Anglaterra. *A la vora de la mar* explica aquesta història, que, si el lector reacciona com jo, devorarà.

Però el que caracteritza —i fa valuosa— aquesta novel·la és que aquests fets dos protagonistes, en primera persona, que parlen com si s'adrecessin a l'anònim lector. Són veus que se succeeixen alternativament, diferenciades per la diferent posició social dels personatges, molt allunyades dels fets de què parlen, cosa que els confereix un distanciament que les fa més factuais que emotives, i mostren una inseguretat en el record —disculpant-se, per exemple, perquè en un punt han exagerat— que la fa més creïbles. La voracitat del lector esdevé, aleshores, compassiva.

Finalment, Rachel, una espavilada jueva sefardita que pertany a una asso-

ciació d'ajuda als refugiats, reuneix els dos personatges, els fa parlar entre ells i —per sorpresa del lector— s'expliquen la seva responsabilitat en el que succeí. A la fi “va sonar el telèfon. Era la Rachel que preguntava si tot havia anat bé, i el dos [Rachel i Ismail Tahmud] van passar vint minuts parlant per telèfon, rient massa fort, com vaig imaginar que devia fer la gent al principi d'una amistat”.

A la vora de la mar no és una novel·la cruel, perquè la veu distanciada del narrador ho atenua; és més dramàtica que vindicativa malgrat que els immigrants s'han de sentir titllats de “moronegre morrut”, i no és un retaule històric tot i el pes que hi té la història africana. Però, sobretot, no té un final feliç, malgrat que ho sembli. Massa dolor per a simplificar-ho. S'entén que el jurat del Premi Nobel digués que se li concedia per “la seva indòmita i compassiva comprensió de les conseqüències del colonialisme i del destí de l'emigrant que viu en l'abisme obert entre cultures i continents”.

#Nou Temps

EL PRIMER
SETMANARI
EN CATALÀ

EL NOSTRE,
EL TEU!

www.eltemps.cat

FES-TE'N SUBSCRIPTOR

a subscripcions@eltemps.cat
o telefona al 902 131 025